

Nr 12.

Av herr **Olsson** i Gävle, **m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om kommunal- och stadsfullmäktigevals verkställande vid samma förrättning som val av landstingsmän.

Vid 1921 års riksdag väcktes en motion, II: 27, vari hemställdes om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till sådan lagstiftning, att valen till andra kammaren, landstingen, stadsfullmäktige och kommunalfullmäktige kunde förrättas på samma dag vart fjärde år.

I motiveringen framhölls nödvändigheten av att begränsa den mångfald av valrörelser, som vårt folk utsatts för, och som under 1914—1920 uppgingo till icke mindre än 13, såvida man inte ville bland vida lager av medborgarne skapa ett tillstånd, som komme att medföra, att ett litet fåtal, trots all rösträttsutvidgning, behärskade framför allt den kommunala representationen.

I sitt utlåtande nr 31 hemställde konstitutionsutskottet att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Avslagsyrkandet, som bifölls av båda kamrarna, fotades därpå, att en viktig del av det program, som uppställdes av 1917 års riksdag i dess skrivelse till Kungl. Maj:t i syfte att inskränka antalet valrörelser, ännu befann sig på utredningens stadium. Även framhölls, att utskottet ansåg det vara att gå för långt, om man sammanförde alla val till en gång vart fjärde år, utan syntes det fördelaktigare att inrikta sig på en sådan anordning, att valtillfällena kommo att inträffa *vartannat år*.

Detta var ju också innebörden i det program, som 1917 års riksdag utstakade.

Det slutliga resultatet av den utredning, som 1917 begärdes framlades vid 1922 års riksdag i den kungl. propositionen nr 120. Men Kungl. Maj:t hade i sitt förslag icke gått till mötes riksdagens önsknings, utan innebar förslaget, att *vi allt fortfarande skulle få tvenne valförrättningar vartannat år*. Dåvarande departementschefen stannade för det förslag, som de s. k. kommunalförfattningssakkunnige framlagt, och därjämte fastslogs i lagförslaget, att kommunalvalen icke fingo äga rum samma dag som landstingsmannaval förrättades.

Vid denna riksdag framfördes ånyo i motion II: 212 krav på att i författningarna skulle inskrivas, att val av stads- och kommunalfullmäktige skulle förrättas samtidigt som val av landstingsmän. Motionen avstyrktes emellertid av konstitutionsutskottet i dess utlåtande nr 19, men i avgiven reservation hade fyra av utskottets ledamöter yrkat skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om förslag »till sådana ändringar i landstings- och kommunalförordningarna, att val av kommunal- och stadsfullmäktige samt landstingsmän må

kunna äga rum vid samma valförrättning». Utskottets förslag bifölls i första kammaren med 63 röster mot 41, som avgåvos för reservationen, samt i andra kammaren med 101 röster mot 84.

Det var sålunda en rätt avsevärd minoritet i vardera kammaren, som uttalade sig för en utredning i motionens syfte.

Detta tillsammans med den erfarenhet, 1922 års val givit, gör, att denna fråga, vars lösning har en synnerlig betydelse särskilt för vår landsbygd, ånyo föres fram till riksdagens prövning.

Vill man ha ett grepp på frågan, måste man sätta sig in i förhållandena på vår landsbygd. Vi ha nu val av landstingsmän tredje söndagen i september månad samt val av kommunalfullmäktige under tiden 16 september—20 oktober. Erfarenheten från 1922 visar, att de senaste valen förlagts in i oktober. Under en tid av fyra veckor skola sålunda valmännen deltaga i tvenne betydelsefulla val. Är det under sådana förhållanden underligt, att man helt enkelt underlåter deltaga i det senare valet, då man kanske många gånger har två, tre och fyra mil till vallokalen?

Redan 1919, då landstings- och kommunalvalen vid den då företagna upplösningen ägde rum ett par veckor efter varandra, visade det sig på flera ställen, *att deltagandet i kommunalvalen var avsevärt mindre, ehuru ytterligare fyra röstberättigade åldersklasser tillkommo*. Vid valen 1922, som dock, genom den successiva förnyelsens upphävande, borde ha tilldragit sig ett visst intresse, visade det sig, att endast ett fåtal deltog i korandet av de personer, som ändock i fyra år framåt skola ha att avgöra kommunernas angelägenheter.

I riksdagens skrivelse i ämnet, nr 303 av 1917, framhölls med skärpa betydelsen och fördelen av att slippa den dubbla valrörelsen. Riksdagen fann det synnerligen önskvärt, att en sådan anordning genomfördes, som sammanförde de politiska valen till en förrättning vartannat år och de kommunala valen likaledes till en förrättning vartannat år, det vill säga sålunda 4-åriga valperioder. Man uttalade t. o. m. i riksdagsskrivelsen, att under utredningen borde det tagas i betraktande att till ett och samma tillfälle sammanföra såväl de politiska som de kommunala valen. Riksdagen 1917 var sålunda inte främmande för tanken på ett fullkomligt sammanförande av samtliga dessa val. Samma synpunkter, som gjort sig gällande i denna riksdagens skrivelse, kommo också till synes i proposition nr 261 till 1918 års riksdag. Dåvarande civilministern Schotte framhöll, *att om icke de kommunala valen sammanfördes till en och samma förrättning, så försvinna de fördelar, man med sammanförandet vill vinna*. Han hyste inga som helst betänkligheter mot ett sammanförande och trodde för sin del, att de praktiska svårigheterna skulle kunna övervinnas.

Samma synpunkter understrykas av ett par länsstyrelser, som särskilt behandlat denna sak i sina yttranden om de sakkunniges förslag. Länsstyrelsen i Gotlands län uttalar önskvärdheten av att landstings- och fullmäktigevalen sammanföras till *en* förrättning samt anför vidare: »Om så ej sker, minskas nämligen, såsom vederbörande departementschef i det till propositionen i

ämnet till 1918 års riksdag fogade statsrådsprotokollet framhållit, i avsevärd grad de fördelar, man med sammanförandet vill vinna.»

Länsstyrelsen i Blekinge län förklarar sig vara ense med de sakkunniga i fråga om önskvärdheten av att sammanföra de kommunala valen och landstingsmannavalen till en i möjligaste mån begränsad tidsperiod samt fortsätter: »Av skäl, vilka visserligen icke kunna helt och hållet underkännas, hava de sakkunniga emellertid icke ansett sig kunna förorda valens förrättande på en och samma dag utan inskränkt sig till att föreslå en valperiod på något över en månad. *Det är dock tydligt, att ett av huvudsyftena med den ifrågasvarande lagstiftningen, nämligen inskränkning i antalet valtillfällen, bäst skulle bli tillgodosett genom införandet av gemensam valdag för dessa val. Det torde nämligen kunna ifrågasättas, huruvida mycket är att vinna i valdeltagandet, om två valförrättningar anordnas under loppet av föga mer än en månad.* Särskilt torde detta gälla inom valdistrikt, där väljarna hava långa avstånd till vallokaler. Inom sådana distrikt bleve säkerligen deltagandet i valen större, om dessa kunde anordnas på samma dag. Enligt länsstyrelsens förmenande *bör det därför tagas under allvarlig omprövning, huruvida de olägenheter och svårigheter, som väntas bliva förknippade med en dylik anordning, må kunna genom lämpliga åtgärder neutraliseras.*»

För den som verkligen vill följa denna frågas förlopp står det klart, att ett av 1917 års riksdags huvudsyften var att slippa ifrån de dubbla valrörelserna. Men så har icke skett med den lösning frågan fick vid 1922 års riksdag. Vi ha — och här föreligger erfarenheten från 1922 års val — fortfarande två valrörelser, en för landstingsvalen och en för kommunalvalen. Valrörelsen för de senare valen har bara blivit till tiden mera begränsad, men i stället, som alla korta valrörelser, så mycket häftigare.

Syftet med den av ett enhälligt konstitutionsutskott år 1917 understöddaaktionen för inskränkning i antalet valrörelser har sålunda icke nåtts.

Som det avgörande skälet vid 1922 års riksdag anfördes — och samma skäl synes ha varit vägledande för de sakkunniga — att en anordning som den föreslagna skulle medföra oreda och förvirring. Det kunde nog låta sig göra i de större städerna — de sex största städerna förrätta ju sina electorsval vid samma förrättning som stadsfullmäktigevalen — men i de mindre städerna och på landsbygden skulle icke resurserna räcka till, då man där icke har avlönade tjänstemän till sitt förfogande.

Häri ligger dock ett fullständigt oberättigat misstroende mot de mindre städernas magistrater och landsbygdens valnämnder. Ty den, som följt med dessa spörsmål, vet, att det trassel och de olägenheter, som uppstodo i början vid valnämndernas inrättande, nu äro helt övervunna. Man torde kunna ställa rätt så stora anspråk på valnämnderna numera.

Man skall också erinra sig, att, när det kräves ett sammanförande av de kommunala valen, hävdas det också samtidigt, att sådana bestämmelser skola skapas så att ingen kan sväva i okunnighet om, huru det skall förfaras. Att

faran för felröstning är minimal framgår ju därav att vid senaste elektorval i de sex största städerna kasserades endast 751 röster av 193,759 avgivna.

Vi tillåta oss här draga upp några linjer för huru saken kunde ordnas:

Valen kunna förrättas i tvänne rum, landstingsvalet i det ena, och kommunalfullmäktigevalet i det andra. Över resp. dörrar angives medelst anslag, vilket val som där äger rum. Tvänne vallängder finnas redan. Valnämnden uppdelar sig på tvänne avdelningar. Möjligen bör valnämndens ledamöter ökas med ett par.

Vad det gäller valsedlarna, bör ovanför partibeteckningen klart angivas, vilket val sedeln avser, en anordning som ju användes vid valen i mars månad 1919. Överst å valsedeln fanns då angivet: *Landstingsmän* eller *Kommunalfullmäktige*.

Valkuverten böra vara av olika färg samt olika storlek, och å desamma skall likaledes vara angivet, för vilket val de skola användas.

Vidtagas dessa enkla åtgärder, skall det också visa sig, att ett sammanförande av de här åsyftade valen låter sig göra utan några som helst svårigheter.

Att det är nödvändigt, att denna fråga får sin lösning, framgår klarast vid en blick på vår valstatistik, och misstroendet mot landsbygdens folk, att de icke skola förstå att tillämpa bestämmelserna, som äro av behovet vid ett sammanförande av dessa val, bör icke få hindra reformen, ty misstroendet är oberättigat.

De kommunala valen inträffa nästa gång 1926. Om årets riksdag hemställer om utredning och förslag i ärendet, torde detta kunna föreläggas 1925 års riksdag, och valmännen få sålunda god tid att sätta sig in i de ändringar i förordningarna, som eventuellt beslutas.

I anledning av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana ändringar i gällande förordningar, att val av kommunal- och stadsfullmäktige äga rum vid samma förrättning som val av landstingsmän.

Stockholm den 15 januari 1924.

Adolv Olsson,
Gävle.

Ernst Lindley.

Karl Andersson,
Katrineholm.

P. Granath.

Gottfr. Svärd.

O. W. Lövgren.

Fabian Månsson.

Carl Knutson.

Conrad Jonsson,
Eskilstuna.

Elof Lindberg.

Allan Andersson.

Ernst Hage.

<i>Mauritz Västberg.</i>	<i>A. W. Pettersson,</i> Köping.	<i>Viktor Öhman.</i>
<i>M. Chr. Jensen.</i>	<i>Rob. Karlsson.</i>	<i>Rubin Wagnsson.</i>
<i>C. P. Olsson.</i>	<i>Martin Andersson,</i> Igelboda.	<i>F. V. Ericson.</i>
<i>Herman Norling.</i>	<i>J. H. Blomquist.</i>	<i>O. Isacsson.</i>
<i>Karl Ward.</i>	<i>Helmer Lagerkwist.</i>	<i>C. Brännberg.</i>
<i>K. J. Söderberg.</i>	<i>A. Norsell.</i>	<i>C. V. O. Höglund.</i>
	<i>Sven Jönsson.</i>	
